

**PROČITAJ,
PREPOZNAJ,
PRIJAVI!**

Imaš pravo na život
bez nasilja.

Uredila:

dr. sc. Maja Mamula, psihologinja

Autorice:

Kristina Mihaljević, mag. paed. soc.
Svea Kučinić, mag. rehab. educ.

Izdaje:

Ženska soba – Centar za seksualna prava
Maksimirska cesta 51a, 10 000 Zagreb
Tel: 01/6119 – 174
e-mail: zenska.soba@zenskasoba.hr
web: www.zenskasoba.hr
Facebook i Instagram: @zenska.soba

Dizajn:

Mea Vučković

Tisak:

HORVAT-TISAK d.o.o.



GRAD
ZAGREB



Brošura je nastala u okviru projekta „Znaj bolje, čini više!“ kojeg provodi Ženska soba – Centar za seksualna prava u partnerstvu s Osnovnom školom Nikole Tesle Zagreb i Osnovnom školom Prečko Zagreb. Projekt financijski podržava Grad Zagreb. Sadržaj brošure isključiva je odgovornost Ženske sobe – Centra za seksualna prava i ni pod kojim uvjetima se ne može smatrati da odrazom stajališta Grada Zagreba.

2022. godina



SADRŽAJ

| | |
|---|-----------|
| UVOD | 4 |
| NASILJE NAD DJECOM | 5 |
| ŠTO JE TO NASILJE? | 5 |
| KOJI SVE OBlici NASILJA POSTOJE? | 6 |
| SEKSUALNO NASILJE | 7 |
| ŠTO JE ELEKTRONIČKO SEKSUALNO NASILJE? | 10 |
| GDJE SVE DJECA I MLADI MOGU DOŽIVJETI SEKSUALNO NASILJE? ... | 10 |
| TKO SVE MOŽE ČINITI SEKSUALNO NASILJE NAD DJECOM I MLADIMA? | 11 |
| ZAŠTO JE VAŽNO DA UČIMO I RAZGOVARAMO O SEKSUALNOM NASILJU? | 11 |
| KAKO SE ZAŠTITITI OD ELEKTRONIČKOG SEKSUALNOG NASILJA? | 12 |
| ŠTO UČINITI U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA? | 13 |
| KOME SE OBRATITI ZA POMOĆ U SLUČAJU NASILJA? | 14 |
| POPIS LITERATURE | 15 |

UVOD

Draga djevojčice, dragi dječaće,

pred tobom se nalazi kratka knjižica koja ti može pomoći u tome **da naučiš koje sve vrste i oblici nasilja postoje i što možeš učiniti ukoliko tvoj prijatelj ili tvoja prijateljica doživljavaju nasilje, te ukoliko ti doživljavaš neki oblik nasilja.**

Postoji dokument koji se zove Konvencija o pravima djeteta (Konvencija) koja sadrži popis prava svakog djeteta koja su mu zagwarantirana dok ne napuni 18 godina. Na popisu dječjih prava Konvencije je i pravo djeteta da bude sigurno i zaštićeno. **Svako dijete ima pravo na život bez nasilja**, a država i odrasle osobe imaju odgovornost zaustaviti nasilje (psihičko, ekonomsko, fizičko i seksualno) i zaštititi djecu koja doživljavaju nasilje.

Važno je da znaš da dijete nikada nije krivo za doživljeno nasilje i da je odgovornost za nasilje uvijek na počinitelju.

Postoje odrasle osobe koje su spremne pomoći i zaštititi djecu. U slučaju da ti ili tebi netko blizak doživi nasilje, obrati se odrasloj osobi od povjerenja da ti pomogne. Možda neće prva odrasla osoba moći ili znati kako ti pomoći, ali nemoj odustati – samo moraš biti uporan i pronaći je, a nadamo se da će ti ova knjižica pomoći u tome.

Ukoliko ćeš nakon čitanja ove knjižice imati neka pitanja ili ćeš trebati informacije, možeš se obratiti stručnoj službi svoje škole ili drugoj odrasloj osobi kojoj vjeruješ.

Hvala ti na čitanju!

tim Ženske sobe

NASILJE NAD DJECOM

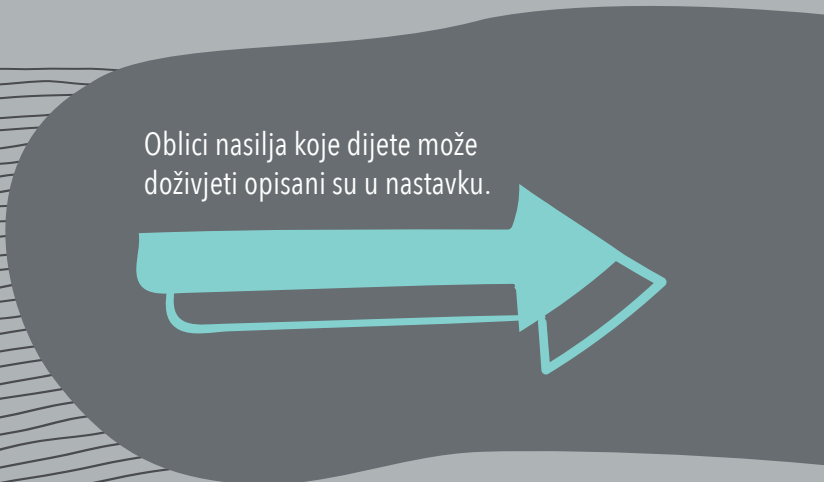
ŠTO JE TO NASILJE?

Nasilje je **svaki postupak prema drugoj osobi, skupini ljudi ili drugom živom biću** koji uključuje **silu, prijetnju i/ili agresiju** i kojim se **nanosi bol i patnja**.

Djeca mogu doživjeti **različite oblike nasilja, psihičkog, fizičkog, ekonomskog i seksualnog**.

Djeca mogu doživjeti nasilje na **različitim mjestima**, dom, škola, javni prostori. Počinitelji nasilja mogu biti **poznate osobe** kao što su roditelji, prijatelj i prijateljice, vršnjaci i vršnjakinje, učitelji i učiteljice, treneri i trenerice, druge odrasle osobe. Počinitelji mogu biti i **nepoznate osobe** kao što su stranci na ulici ili putem Interneta.

Kada djeca doživljavaju nasilje od strane vršnjaka i vršnjakinja, to se naziva **vršnjačko nasilje**. Ono predstavlja svatko namjerno fizičko i/ili psihičko ponašanje vršnjaka i vršnjakinja prema drugom djetetu s ciljem povređivanja.



Oblici nasilja koje dijete može doživjeti opisani su u nastavku.

KOJI SVE OBLICI NASILJA POSTOJE?

FIZIČKO NASILJE

Može se pojavljivati u puno različitih oblika:

- udaranje
- štipanje
- čupanje
- naguravanje
- davljenje
- zaključavanje u prostoriju
- ozljeđivanje oštrim predmetima
- zadavanje batina

PSIHIČKO (EMOCIONALNO) NASILJE

- namjerno nanošenje psihičke boli korištenjem riječi i gesta (ruganje, vrijeđanje, tračanje, nepristojne geste rukama, beljenje, namjerno isključivanje jednog djeteta iz zajedničke igre i druženja itd.)
- poticanje patnje ili neprestanog osjećaja straha, neželjenosti, nesigurnosti i nezaštićenosti
- može uključivati i namjerno isključivanje djeteta iz zajedničkih aktivnosti razreda ili grupe, vrijeđanje, širenje glasina s ciljem da se dijete izolira, oštećivanje djetetovih stvari

ELEKTRONIČKO NASILJE

- namjerno, ponavljano nanošenje štete drugoj osobi putem interneta ili drugih digitalnih komunikacijskih sredstava
- uključuje slanje poruka i različitih audio-vizualnih materijala koje sadrže uvrede, psovke, vulgarnosti, širenje glasina
- uključuje i isključivanje iz grupa, objavljivanje osobnih podataka koji nisu namijenjeni javnosti, prosljeđivanje intimnih fotografija i video materijala

Djeca mogu doživjeti različite oblike nasilja. Jedan od oblika nasilja je **seksualno nasilje** kojem je ova knjižica posvećena.

SEKSUALNO NASILJE je oblik nasilja o kojem se najrjeđe priča, a koji djeca često doživljavaju. U nastavku ove knjižice pronaći ćete informacije o tome što je seksualno nasilje, koji sve oblici seksualnog nasilja postoje, gdje se seksualno nasilje može događati i što možete učiniti u slučaju ako vi ili vaši prijatelji i prijateljica doživljavaju bilo koji oblik nasilja!

ZAPAMTITE – NISTE KRIVI ZA PREŽIVLJENO SEKSUALNO NASILJE!
ODGOVORNOST JE NA POČINITELJU
MI VAM VJERUJEMO!

SEKSUALNO NASILJE

Seksualno nasilje nad djecom je seksualna zloupotreba djeteta mlađeg od 18 godina.

Seksualno zlostavljanje djece jest sudjelovanje u seksualnim aktivnostima s djetetom koje je, sukladno relevantnim odredbama nacionalnog prava, mlađe od zakonske dobi za seksualne aktivnosti i/ili sudjelovanje u seksualnim aktivnostima s djetetom, u kojima se koristi prisila, sila ili prijetnja ili se zloupotrebljava priznati položaj povjerenja, autoriteta ili utjecaja nad djetetom, uključujući seksualne aktivnosti unutar obitelji ili se zloupotrebljava posebno ranjiva situacija djeteta, posebice uslijed mentalne ili fizičke invalidnosti ili situacije ovisnosti.¹

Važno je istaknuti da u Republici Hrvatskoj vrijedi zakonska regulativa koja kaže da **dijete mlađe od 15 godina ne može dati pristanak za sudjelovanje u seksualnim aktivnostima.**

SEKSUALNO NASILJE JE UVIJEK NEŽELJENO!

¹ Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (2007.), poznata i kao „Lanzarote konvencija“



- riječi i rečenice seksualnog sadržaja koje dijete ne želi slušati/čuti o sebi i svom tijelu, zbog kojih osjeća strah, sram i neugodu



- dodirivanje djeteta po tijelu na način na koje dijete to ne želi, zbog kojega osjeća strah, sram i neugodu



- nagovaranje/prisiljavanje djeteta da skinje odjeću ispred druge osobe, da gleda drugu osobu dok se pred njim dodiruje po intimnim dijelovima tijela



- nagovaranje/prisiljavanje djeteta da dodiruje drugu osobu (uključujući intimne dijelove tijela) ili da dodiruje svoje intimne dijelove tijela

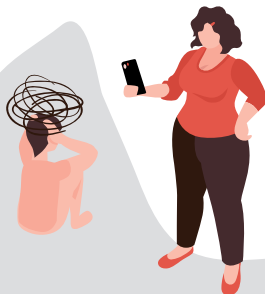
KAKO IZGLEDA SEKSUALNO NASILJE?



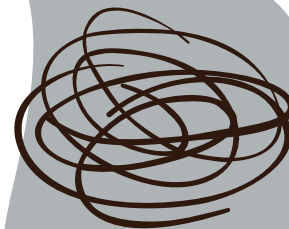
- pokušaj odrasle osobe da s djetetom ima seksualni odnos



- upoznavanje djece s pornografijom



- snimanje djeteta na neprimjeren način (npr. dok je golo, u pozama u kojima se vide intimni dijelovi tijela), slanje slika i/ili poruka seksualnog sadržaja putem društvenih mreža i interneta



- seksualni odnos s djetetom

Kako bi lakše prepoznala ili prepoznao seksualno nasilje, važno je da naučiš razlikovati dobre od loših dodira i dobre od loših tajni.

DOBRI DODIRI

Čine nas **sretnima i voljenima** (npr. nježni zagrljaj, maženje po glavi...).

LOŠI DODIRI

Bole nas, **zbunjuju, straše** i stvaraju **nelagodu** (npr. udaranje, šamaranje, čupanje, diranje po intimnim dijelovima tijela...).

DOBRE TAJNE

Zabavne su, čuvamo ih da usrećimo nekoga (npr. ne odajemo prijateljima/cama što smo im kupili za rođendan).

LOŠI DODIRI

Rastužuju nas, **ljute, posramljuju**. Osjećamo se **zbunjeno i krivo** kada ih čuvamo (npr. odrasla osoba nas traži da čuvamo tajnu o tome gdje nas je poljubila, dodirivala).

ZAPAMTI:

Tvoje tijelo pripada samo tebi i imaš pravo reći **NE** svakome tko ga želi dodirnuti!
Ako te neka odrasla osoba traži da čuvaš loše tajne, zbog kojih se osjećaš loše ili ti radi nešto zbog čega se osjećaš loše, važno je da se povjeriš odrasloj osobi u koju imaš povjerenja.

ŠTO JE ELEKTRONIČKO SEKSUALNO NASILJE?

Elektroničko seksualno nasilje predstavlja oblik nasilja koji uključuje **slanje i dijeljenje sadržaja seksualne prirode** koji služe za seksualno uznemiravanje druge osobe.

Ovakvi sadržaji mogu sadržavati **NEŽELJENE poruke, slike, komentare, video uratke te druge audiovizualne materijale intimnog sadržaja:**

SLIKE/VIDEO MATERIJALI
KOJI PRIKAZUJU INTIMNE
DIJELOVE TIJELE

NEŽELJENE PORUKE
SEKSUALNOG
SADRŽAJA

TRAŽENJE SLANJA FOTOGRAFIJA I VIDEO
MATERIJALA KOJI POKAZUJU TVOJE
INTIMNE DIJELOVE TIJELA

GDJE SVE DJECA I MLADI MOGU DOŽIVJETI SEKSUALNO NASILJE?

Seksualno nasilje može se dogoditi bilo gdje.

Djeca mogu doživjeti seksualno nasilje **na različitim mjestima**: u vlastitom domu, u školi, u vezi, na društvenim mrežama, na ulici i javnim prostorima.



TKO SVE MOŽE ČINITI SEKSUALNO NASILJE NAD DJECOM I MLADIMA?

Počinitelji seksualnog nasilja su u većini slučajeva djeci poznate osobe.

Počinitelji seksualnog nasilja su najčešće osobe kojima dijete vjeruje, koje su autoriteti djetetu i imaju moć nad djetetom, odnosno djeci poznate i bliske osobe, kao što su članovi obitelji, učitelji, treneri, prijatelji obitelji, susjedi i sl. To su najčešće **osobe muškog spola**.

Počinitelji mogu biti i druga djeca.

Počinitelji mogu biti partneri/partnerice u mladenačkim vezama.

Počinitelje seksualnog nasilja ni po čemu ne možemo prepoznati.

ZAŠTO JE VAŽNO DA UČIMO I RAZGOVARAMO O SEKSUALNOM NASILJU?

Iako se o seksualnom nasilju rijetko govori i manje o njemu razgovaramo u školama nego o drugim oblicima nasilja, seksualno nasilje je zapravo vrlo učestalo.

Svako peto dijete preživi neki oblik seksualnog nasilja do osamnaeste godine i potrebna mu je pomoć. Najčešće žrtve seksualnog nasilja su djevojčice. Postoje i dječaci koji su preživjeli seksualno nasilje.

Upravo zato je važno znati o seksualnom nasilju kako biste ga znali prepoznati i prijaviti ga! Vrlo je važno reći odrasloj osobi od povjerenja (roditelji, učitelji i učiteljice, stručna služba u školi, druge odrasle osobe) ukoliko se vašim prijateljicama i prijateljima ili vama događa ovaj oblik nasilja jer vas odrasle osobe moraju zaštititi i mogu vam pomoći da se nasilje zaustavi.

KAKO SE ZAŠTITITI OD ELEKTRONIČKOG SEKSUALNOG NASILJA?

- 1.** Čuvaj osobne informacije i lozinke
- nemoj ih dijeliti s drugim osobama (osim s roditeljima)!
- 2.** Ne susreći se sam/sama s osobama koje si upoznao/la putem interneta i društvenih mreža!
- 3.** Ne šalji, ne prosljeđuj i ne objavljuj sadržaje koji te mogu dovesti u neugodan položaj!
- 4.** Ne šalji poruke i slike koje vrijeđaju druge!
- 5.** Prije slanja poruke drugoj osobi svaki put razmisli kako bi se osjećao/la da primiš takvu poruku!
- 6.** Pažljivo biraj prijatelje/ice na društvenim mrežama!
- 7.** Ne šalji slike i video uratke u zamjenu za poklone ili radi ucjena/prijetnji!
- 8.** Razgovaraj s roditeljima i/ili drugim odraslim osobama od povjerenja vezano uz načine zaštite prilikom korištenja interneta!
- 9.** Obavijesti roditelje i/ili druge odrasle osobe od povjerenja ukoliko primiš neprimjerenu poruku ili sadržaj!
- 10.** Obavijesti roditelje ili druge odrasle osobe od povjerenja ukoliko vidiš da netko drugi doživljava elektroničko seksualno nasilje, odnosno bilo koji oblik nasilja.
- 11.** Ne briši uznemirujuće sadržaje koje si primio/la!
Oni služe kao dokaz za prijavu nasilja.

ZAPAMTI

**KAKO NIKADA NISI U BEZIZLAZNOJ SITUACIJI TE SE OBRATI RODITELJIMA
ILI DRUGOJ BLISKOJ ODRASLOJ OSOBI ZA POMOĆ I PODRŠKU!
AKO ONA NE REAGIRA NA NAČIN KOJI OČEKUJEŠ, PRONAĐI SLIJEDEĆU
ODRASLU OSOBU - UVIJEK POSTOJI JEDNA
KOJA ĆE TE ZAŠTITITI!**

**Nisi ti kriv/a zbog nasilja kojeg doživljavaš.
Zatraži pomoć i savjet čak i kad misliš da si učinio/la nešto nepromišljeno.**

ŠTO UČINITI U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA?

ŠTO UČINITI I KOME SE OBRATITI ZA POMOĆ AKO DOŽIVIŠ SEKSUALNO NASILJE?

- **Povjeri se** odrasloj osobi u koju imaš povjerenja.
- Uz podršku odrasle osobe u koju imaš povjerenja **potraži pomoć i prijavi nasilje** nadležnim institucijama (npr. policiji).
- Saznaj kome se u školi (npr. stručna služba) i u svom gradu možeš obratiti za pomoć i podršku (npr. organizacije civilnog društva/udruge građana).

ŠTO UČINITI AKO TVOJA PRIJATELJICA ILI PRIJATELJ DOŽIVI SEKSUALNO NASILJE?

- Reci prijateljici ili prijatelju **DA MU VJERUJEŠ!**
- Podsjeti prijateljicu ili prijatelja da **NIJE KRIV/KRIVA ZA NASILJE KOJE JE PREŽIVIO/PREŽIVJELA** – za nasilje je uvijek kriv počinitelj, a nikada dijete!
- Iako te možda zanima više o tome što se dogodilo, nemoj ispitivati, već **PUSTI PRIJATELJICU ILI PRIJATELJA DA TI KAŽE ŠTO I KOLIKO ŽELI.**
- Reci kako **LOŠU TAJNU NE TREBA ČUVATI** i da je **VAŽNO POTRAŽITI POMOĆ ODRASLE OSOBE** kojoj vjeruje ili kojoj ti vjeruješ.
- Potražite zajedno pomoć odrasle osobe – **NEMOJTE STATI U TRAŽENJU DOK NE PRONAĐETE ODRASLU OSOBU KOJA ĆE POMOĆI!**



KOME SE OBRATITI ZA POMOĆ U SLUČAJU NASILJA?

NAZIV INSTITUCIJE



Stručna služba tvoje škole
(pedagog/pedagoginja,
psiholog/psihologinja)

Policija 112

Ured pravobraniteljice za djecu
Tel: 01/4929 669, 01/4929 278
E-mail: info@djete.hr
Web: www.djete.hr

NAZIV ORGANIZACIJE



Ženska soba
- Centar za žrtve seksualnog nasilja
Tel: 01/6119 444
E-mail: savjetovaliste@zenskasoba.hr
Web: www.zenskasoba.hr

Hrabri telefon
- Savjetodavna linija za zlostavljanu
i zanemarenu djecu
Tel: 116 111
E-mail: hrabrisa@hrabritelefon.hr
Web: www.hrabritelefon.hr



ZAPAMTI:

VJERUJ SVOJEM UNUTARNJEM GLASU KOJI TE UPOZORAVA KADA NEŠTO NIJE U REDU! AKO TE ODRASLA OSOBA ILI VRŠNJAK/VRŠNJAKINJA DODIRUJE NA NAČIN KOJI TI STVARA NELAGODU I PO MJESTIMA PO KOJIMA NE ŽELIŠ DA TE DODIRUJE, POTRAŽI POMOĆ I OBRATI SE ODRASLOJ OSOBI OD POVJERENJA.
OPORAVAK JE MOGUĆ! MI TI VJERUJEMO!

POPIS LITERATURE

- Hrabri telefon. (2019, 21. svibnja). Što svako dijete treba znati da bi bilo sigurno. Preuzeto s: https://issuu.com/hrabritelefon/docs/hrabri_brosura_sto_svako_dijete_tre
- Bogavac, Lj. i Popadić, D. (2011). Incest nije tabu!. Beograd: Incest Trauma Centar – Beograd. Preuzeto s: <http://incestrauamacentar.org.rs/index.php/produkcija/publikacije/>
- Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, 12. srpnja 2007. Preuzeto s: <https://rm.coe.int/168046e1d1>
- Mamula, M. (ur.) (2007.). Seksualno nasilje u školama - drugo, prošireno izdanje. Zagreb: Ženska soba.
- Mamula, M. (ur.) (2020). Seksualno nasilja nad i među djecom i mladima. Zagreb: Ženska soba.
- Mihaljević, K. (2020). #surfambezstraha. Zagreb: Ženska soba.
- Bogavac, Lj. i Popadić, D. (2016). ZDRAVI IZBORI ZA DECU Program prevencije nasilja Incest Trauma Centra – Beograd za predškolske ustanove, nastavnice i nastavnike, roditelje/staratelje i decu za primjenu na času odeljenskog starešine, za osmišljavanje i realizaciju školskih akcija i akcija u lokalnoj zajednici – Komplementarni resurs Obrazovnim paketima. Beograd: Incest Trauma Centar – Beograd.



ženska soba
women's room